

Pētījums par iedzimtu kataraktu skrīninga metodi un iespējām

Sandra Valeiņa, Maira Pastare, Marija Klindzāne

*Bērnu Klīniskā universitātes slimnīca, Latvija
Rīgas Stradiņa universitāte, Medicīnas fakultāte, Latvija
Rīgas Stradiņa universitāte, Oftalmoloģijas katedra, Latvija*

Ievads. Iedzimta katarakta ir biežākais cēlonis novēršamai bērnu vājredzībai vai aklumam visā pasaulē. Bērni pie acu ārsta tiek konsultēti tikai noteiktos vecumos, līdz ar to liela nozīme šīs iedzimtās patoloģijas diagnostikā ir neonatologiem, ģimenes ārstiem un pediatriem. Acu sārtā refleksa pārbaude ir visefektīvākā iedzimtu kataraktu skrīninga metode.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Zinātniski pētnieciskā darba mērķis ir aktualizēt acu sārtā refleksa pārbaudi un izvērtēt tās veikšanas iespējas. Darbā tiek analizēti pētījumi par iedzimtas kataraktas skrīninga iespējām, ambulatoro kartīšu dati bērniem ar iedzimtu kataraktu – saslimšanas diagnostikas vecums, iedzimtas kataraktas veids, bērnu skaits. Pētījuma ietvaros tika veikta anketēšana, apzinot neoftalmoloģijas profila medicīnas speciālistus, kuru aprūpē atrodas bērni līdz 1 gada vecumam, noskaidrojot apstākļus par acu sārtā refleksa pārbaudes veikšanas iespējām.

Rezultāti. No 1977. līdz 2012. gadam ir publicēti ~70 būtiski pētījumi par iedzimtas kataraktas skrīningu. Lielai daļai bērnu tā tiek diagnosticēta pēc 3 mēnešu vecuma, lai gan rekomendēts veikt pārbaudi uzreiz pēc dzimšanas un atkārtoti 6–8 nedēļu vecumā. Izteikti grūti ir diagnosticēt vienpusējas kataraktas, jo tās minimāli ietekmē zīdaiņa redzes spējas kopumā. Acu sārtā refleksa pārbaude ir salīdzinoši viegli apgūstama un plaši atzīta pasaulē.

Izvērtētas to 48 bērnu ambulatorās kartītes, kuriem 2000.–2012. gadā tika diagnosticēta iedzimta katarakta. No tām 46% ir vienpusēja, 50% – divpusēja katarakta. Kataraktu 40% gadījumu pamanījuši acu ārsti, 27% – ģimenes ārsti, 11% – pediatri, 10% – vecāki, 4% – neonatologi. Tika aptaujāti 121 medicīnas speciālists – 17 neonatologi, 40 pediatri, 94 ģimenes ārsti. 62% ārstu praksēs vai klīnikās ir pieejams tiešais oftalmoskopis, tomēr vairākums ārstu sārtā refleksa testu neveic. 16% ārstu uzskata, ka acu sārtā refleksa tests nav informatīvs un nepieciešams. Būtiskākie atzīmētie apgrūtinājošie faktori pārbaudes veikšanā: 54% atzīmēja, ka nav iespējams atvēlēt pietiekami daudz laika bērna kopējai apskatei, 77% – nav īsti skaidrs, kas ir ieraugāms patoloģijas gadījumā, veicot acu sārtā refleksa testu, 33% – informācijas nepietiekamība par izmeklējuma veikšanu. Visi neonatologi atzīmē jaundzimušo bērnu plakstiņu tūskas ietekmi.

Secinājumi.

1. Acu sārtā refleksa pārbaudi var salīdzinoši viegli apgūt un veikt ar oftalmoskopu, tomēr ir nepieciešami optimāli apstākļi, pacietība un vēlama pieredze.
2. Iedzimtas kataraktas Latvijā visbiežāk diagnosticē acu ārsti, un tas visbiežāk notiek pirmajā profilaktiskajā apskatē – 1 gada vecumā. Ja bērns agrāk būtu nosūtīts pie acu ārsta ar iespējamu risku par iedzimtu vienpusēju vai abpusēju kataraktu, bieži diagnostika būtu bijusi iespējama agrīnāk.
3. Būtu ieteicama un nepieciešama pediatru, ģimenes ārstu un neonatologu atkārtota iepazīstināšana un informēšana par sārtā refleksa testa nozīmi, veikšanas vadlīnijām un praktisko lietojumu.